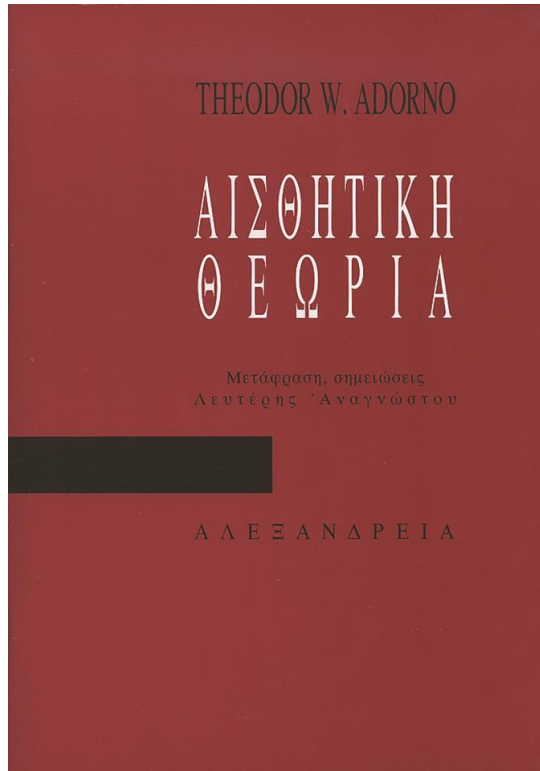

-ΔΕΛΤΙΟ ΤΥΠΟΥ-

Τεοντόρ Β. Αντόρνο

ΑΙΣΘΗΤΙΚΗ ΘΕΩΡΙΑ

Επιμέλεια πρωτοτύπου: Gretel Adorno – Rolf Tiedemann

Μετάφραση, σημειώσεις: Λευτέρης Αναγνώστου

ISBN 960-221-196-2 – σχήμα 21x14 – σελ. 655
– έκδοση 2000 – τιμή 30,00 € (χωρίς ΦΠΑ)

«Όλα τα έργα τέχνης, η τέχνη στο σύνολό της, είναι αινίγματα· αυτό εξόργιζε ανέκαθεν τη θεωρία της τέχνης...»

Th.W. Adorno

Έργο σε εξέλιξη, που ο αιφνίδιος θάνατος του συγγραφέα εμπόδισε την αποπεράτωσή του, η Αισθητική θεωρία φωτίζει πολυπρισματικά τις σχέσεις της τέχνης με την κοινωνία, την ιστορία, τη γλώσσα, τη λατρεία, την τεχνική. Στο κείμενο αυτό, που ο Αντόρνο θεωρούσε από τα σημαντικότερά του, βρίσκεται σε πλήρη ανάπτυξη ένας πυκνός ιστός φιλοσοφικών στοχασμών, κοινωνιολογικών παρατηρήσεων και πολιτικών θέσεων, με άξονα την αισθητική: αναγνώριση της αφετηρίας της τέχνης στην κοινωνική ζωή αλλά και υπεράσπιση της αυτονομίας της απέναντι σε αυτήν· ανατρεπτική κριτική των καθιερωμένων αισθητικών κατηγοριών του ωραίου, της μορφής, του περιεχομένου, της μίμησης, της αρμονίας, της ενότητας· καταγγελία της πολιτιστικής βιομηχανίας αλλά και επιφύλαξη απέναντι σε απατηλές μορφές πρωτοπορίας· αμφισβήτηση κάθε προσπάθειας αναστήλωσης του παραδοσιακού και ένθερμη υποστήριξη της μοντέρνας τέχνης, που πραγματώνεται στα έργα μοναδικών δημιουργών όπως ο Προυστ, ο Μπέκετ, ο Σαίνμπεργκ, ο Κλέε ή ο Τσελάν...

Ο Αντόρνο σκόπευε να χρησιμοποιήσει ως μότο του βιβλίου έναν αφορισμό του Σλέγκελ: «Σε αυτό που αποκαλείται φιλοσοφία της τέχνης λείπει συνήθως ένα από τα δύο: ή η φιλοσοφία ή η τέχνη». Η Αισθητική θεωρία είναι καρπός αυτής της ανέλπιστα συνάντησης.

«Το κείμενο της Αισθητικής Θεωρίας, όπως το βρήκαν οι επιμελητές τον Αύγουστο του 1969 και το εξέδωσαν όσο πιο πιστά γινόταν, είναι ένα έργο σε εξέλιξη (work in progress) και όχι ένα αποπερατωμένο βιβλίο έτοιμο για εκτύπωση. Λίγες μέρες πριν από τον θάνατό του ο Αντόρνο έγραφε σε μια επιστολή ότι για την τελική εκδοχή “απαιτείται ακόμη μια απεγνωσμένη προσπάθεια”: “αλλά αφορά κυρίως την οργάνωση, όχι πλέον την ουσία του βιβλίου”, αφού, όπως δηλώνει, “κατά βάση όλα έχουν διατυπωθεί”... Έτσι λοιπόν το έργο στο σύνολό του απέμεινε ένας κορμός, ο οποίος μαζί με την Αρνητική διαλεκτική και ένα έργο ηθικής φιλοσοφίας που σχεδίαζε να γράψει, σύμφωνα με τη βούληση του Αντόρνο θα “αντιπροσώπευε αυτά που έχω να ρίξω στην πλάστιγγα”.»

Από τον Επίλογο των επιμελητών

Όποιος θέλει να μπει σε σκέψεις που δεν πέρασαν ποτέ από το μυαλό του ή πέρασαν και έφυγαν, επειδή τα πολλά αυτονόητα μέσα του ήταν ένα αφιλόξενο περιβάλλον για ηδονογόνους και ριζοσπαστικούς στοχασμούς, ας διαβάσει την Αισθητική Θεωρία του Αντόρνο. Από την πρώτη κιόλας αράδα ή ακόμη και από τον πίνακα περιεχομένων θα παραδοθεί σε έναν στοχαστικό ίλιγγο, όπου τα γνώριμα στερεότυπα γύρω από την τέχνη, την κλασική, την παραδοσιακή και τη μοντέρνα, το ωραίο γενικά, το ωραίο στη φύση, το γούστο, την αισθητική «απόλαυση», το «μου αρέσει» ή «δεν μου αρέσει», θα αρχίσουν να τρικλίζουν σε μια νηφάλια μέθη, ένα από τα πολλά παράδοξα που προσφέρει ο στοχασμός του Αντόρνο.

Όποιος όμως δεν αντέχει τέτοιες διανοητικές περιπέτειες και «βολεύεται με λιγότερο ουρανό», «κάτου απ’ τα ξένα βήματα», ετεροκαθοριζόμενος και προσαρμοσμένος, δεν θα χάσει τον πολύτιμο χρόνο του, αφού θα κινητοποιηθούν μέσα του οι καλά εδραιωμένοι αμυντικοί μηχανισμοί του και θα αποποιηθεί τέτοιες σκανδαλιστικές προσφορές, μια τέτοια αναπτυξιακή βοήθεια, που δεν απαιτεί μόνον επίπονες προσπάθειες και αυτενέργεια, αλλά τον βάζει και σε ανησυχητικούς πειρασμούς. Ας ηρεμήσει λοιπόν ακούγοντας Μπετόβεν ή ας παραδοθεί στα άφθονα ηρεμιστικά παρασκευάσματα της πολιτιστικής βιομηχανίας. Θα πετάξει πέρα την Αισθητική Θεωρία και θα πατήσει το αυτόματο κουμπί στο τηλεχειριστήριο, για να απολαύσει τη ντόπια ή δορυφορική πανδαισία.

Η Αισθητική Θεωρία είναι το τελευταίο βιβλίο του μεγάλου φιλοσόφου, κοινωνιολόγου, μουσικολόγου και κριτικού στοχαστή της Φρανκφούρτης. Εκδόθηκε το 1970, ένα χρόνο μετά τον ξαφνικό θάνατό του, και έμεινε ημιτελής. Όπως όλα τα όψιμα έργα, σύμφωνα με τον Αντόρνο, λόγου χάρη τα τελευταία κουαρτέτα εγχόρδων του Μπετόβεν, έτσι και η Αισθητική Θεωρία μοιάζει με χασματώδη αποσπάσματα. «Η ωριμότητα των όψιμων έργων σημαντικών καλλιτεχνών δεν μοιάζει με εκείνη των φρούτων. Συνήθως δεν είναι στρογγυλά, αλλά έχουν αυλακιές ή και σχισμές· δεν χρειάζονται τη γλύκα και έτσι στυφά και αγκαθωτά αρνούνται να προσφερθούν, ως κάτι εύγευστο». «Στην ιστορία της τέχνης τα όψιμα έργα είναι καταστραφές».

Μετά την Κλασική αισθητική του Καντ, που ρίχνει ακόμη τη σκιά της στη σκέψη γύρω από το ωραίο, η Αισθητική θεωρία του Αντόρνο είναι η πιο ριζοσπαστική και ανατρεπτική αισθητική αντίληψη· καθόρισε έμπρακτα ολόκληρο το έργο και διατυπώθηκε συστηματικά και δεσμευτικά στο παρόν βιβλίο. Με την μετατόπιση του κέντρου βάρους από τη λατρεία του καλλιτέχνη στο ίδιο το έργο τέχνης, από τη σχέση μεταξύ του έργου τέχνης και του παρατηρητή του στην εσωτερική ανάλυση του έργου και την αλήθεια που εμπεριέχει, από την απήχηση στο περιεχόμενο, η Αισθητική θεωρία συνιστά μια αλλαγή παραδείγματος» (Th. Kuhn).

Μετά τα *Minima moralia* του ίδιου (εκδόσεις Αλεξάνδρεια), τη Διαλεκτική του διαφωτισμού του Horkheimer και του Adorno (εκδόσεις νήσος) και άλλα μικρότερα κείμενα, η Αισθητική θεωρία είναι ένας ακόμη μεγάλος ακρογωνιαίος λίθος της Κριτικής Θεωρίας που παραδίδεται στο ελληνικό αναγνωστικό κοινό.

Λευτέρης Αναγνώστου